

Edward SKRĘTOWICZ

**Status prawny oskarżonego tymczasowo aresztowanego.
Kilka uwag na tle projektów kodeksu postępowania karnego
i kodeksu karnego wykonawczego z r. 1991**

Rechtsstatus des vorläufig Verhafteten. Einige Bemerkungen im Hintergrund der
Entwürfe des StGB und der StPO aus dem Jahre 1991

1

Tymczasowe aresztowanie polega na faktycznym pozbawieniu wolności oskarżonego (podejrzanego), jeszcze przed prawomocnym rozstrzygnięciem przedmiotu procesu, w celu zabezpieczenia warunków jego prawidłowego toku. Jest pozbawieniem wolności, a zarazem nie jest karą. W subiektywnym odczuciu oskarżony często traktuje swoje pozbawienie wolności jako karę, fakt bowiem osadzenia go w areszcie śledczym jest dla niego poważnym przeżyciem psychicznym. Poddanie go reżimowi zakładu karnego („więziennemu”), a także dyskryminacja w oczach środowiska pozwala przypuszczać, że pobyt w tym areszcie jest dla niego „odbywaniem kary”. W tej sytuacji, gdy popełnienie przestępstwa i wina nie zostały przez sąd ustalone i gdy nie jest jeszcze pewne, czy będą podstawy do oskarżenia, takie pozbawienie wolności może naruszać godność osobistą człowieka. Tymczasowo aresztowany utratę swojej wolności odczuwa niekiedy bardzo mocno, zwłaszcza gdy pozostawia swoją rodzinę bez właściwego zabezpieczenia materialnego i moralnego. H. Popławski¹ trafnie zauważył, że skazany prawomocnym wyrokiem — szczególnie jeśli nie był tymczasowo aresztowany — oszczędził sobie wiele z tych elementów niepewności i nawet do pewnego stopnia przygotował się psychicznie do odbywania kary pozbawienia wolności, której zna już także wymiar.

¹ Por. *Status prawny osób tymczasowo aresztowanych*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1985, nr 4, s. 428.

Postępowanie karne ingeruje szczególnie w dziedzinę osobistego życia obywateli w przypadku stosowania środków przymusu, a zwłaszcza tymczasowego aresztowania. Właściwe stosowanie gwarancji procesowych może zapobiec tej ingerencji, która nie może wykraczać poza granice koniecznej potrzeby i celu procesu karnego. Gwarancje trafnego (zasadnego) stosowania tymczasowego aresztowania są także przejawem realizowania zasady humanizmu.² W tym miejscu warto wspomnieć, iż do najważniejszych gwarancji należą między innymi podstawy stosowania tego środka zapobiegawczego, tryb i kompetencje organów uprawnionych do jego stosowania, powody odstąpienia lub „uchylenia” tego środka, a także zaliczenie go na poczet przyszłej (orzeczonej) kary. Wszystkie te gwarancje wraz z prawami i obowiązkami oskarżonego tymczasowo aresztowanego składają się na jego status prawny.

2

W naszych rozważaniach ważna jest także problematyka praw człowieka jako jednostki żyjącej w społeczeństwie oraz jako obywatela państwa o określonym systemie prawnym. Najbardziej rozbudowaną problematykę dotyczącą procesu karnego, w tym także tymczasowego aresztowania, zawierają postanowienia Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z r. 1966³ i Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z r. 1950⁴.

Pakt w art. 9 określa uprawnienia osoby aresztowanej i zatrzymanej do informacji o przyczynach zastosowania wobec niej tych środków przymusu oraz do wskazania zarzutów i prawa do odwołania się do sądu celem orzeczenia (przez ten sąd) o legalności zatrzymania. Większość podstawowych gwarancji jednostki wymienia art. 14 Paktu, uprawnienia zaś osób uwięzionych (pozbawionych wolności) zostały określone w sposób ogólny w art. 10 Paktu.

Odpowiednie wytyczne w zakresie statusu prawnego osoby tymczasowo aresztowanej przyjęte zostały na V Kongresie Narodów Zjednoczonych w r. 1955.⁵ Te tzw. Reguły Minimalne zawierają zespół postanowień (94 reguł) poświęconych postępowaniu z więźniami i zapobieganiu

² Kwestie te szczegółowo omawia M. Cieślak: *Zasada humanizmu jako naczelna dyrektywa w sferze prawa karnego*, „Zeszyty Naukowe UG” 1985, nr 13, s. 85 i n.

³ Ratyfikowanego przez Polskę 3 III 1977 r., tekst w Dz. U. 1977, nr 38, poz. 167—169.

⁴ Podpisanej przez Polskę 26 XI 1992 r., a zamieszczonej w bibliotece „Palestry”, Warszawa 1991.

⁵ Zob. „Przegląd Więziennictwa” 1958, nr 4, ss. 6—32.

przestępczości. Ustanawiają one określone minimum tych warunków (praw), z których powinni korzystać tymczasowo aresztowani na całym świecie, niezależnie od założeń ustrojowych w konkretnym kraju.

Także Europejska Konwencja — podobnie jak Pakt — w art. 5 reguluje prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, wyraźnie wskazując na wyjątki, kiedy to „prawo” pozwala pozbawić „każdego” wolności.⁶ W zakończeniu tych kwestii ogólnych należy jeszcze wspomnieć o rezolucji VIII Kongresu ONZ z września 1990 r.⁷ w sprawie zapobiegania przestępczości i postępowania z przestępcami. Rezolucja ta, nawiązując do cytowanych wyżej praw międzynarodowych już wyraźnie zwraca uwagę na potrzebę prowadzenia badań co do stosowania tymczasowego aresztowania w różnych krajach świata. Wskazuje, że nie zawsze przestrzegane są podstawowe zasady i prawa w postępowaniu z tymczasowo aresztowanymi. Chodzi między innymi o informowanie tych osób o takich prawach, jak: prawo do natychmiastowej pomocy prawnej, do korespondencji, do odwiedzin członków rodziny oraz o prawie do uznania „ważności” tymczasowego aresztowania na podstawie procedury *habeas corpus*.

3

Podstawowym źródłem uprawnień oskarżonego tymczasowo aresztowanego są przepisy zawarte w kodeksie postępowania karnego. Wśród nich ważny jest art. 3 § 2, regulujący zasadę domniemania niewinności, z której między innymi wynikają określone skutki dla wszystkich jego praw w czasie faktycznego pozbawienia wolności.

Projekt kodeksu postępowania karnego z r. 1991 w art. 5 § 1 określa już tę zasadę trafniej (w formie pozytywnej), przyjmując stwierdzenie: „Oskarżonego uważa się za niewinnego dopóty, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu”. W § 2 tego przepisu dodaje się wyraźnie: „Oskarżony nie ma obowiązku dowodzić swojej niewinności [...]”. Ta dyrektywa wskazuje na odpowiednią postawę organów procesowych wobec oskarżonego tymczasowo aresztowanego i równocześnie zobowiązuje te organy do powściągliwości w stosowaniu wszelkich środków przymusu. Stosowanie środków zapobiegawczych, a w szczególności tymczasowego aresztowania, moim zdaniem, jest ustawowym ograniczeniem tej zasady.

⁶ Por. także C. Mik: *Charakter, struktura i zakres zobowiązań z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 4, s. 5 i n. oraz P. Hofmański: *Reforma procedury karnej a Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Wolności Podstawowych*, „Studia Prawnicze” 1992, nr 1—2, s. 73 i n.

⁷ Kongres odbył się w Hawanie (Kuba) 25 VIII—7 IX 1990 r.

Przyjęcie w projekcie kodeksu postępowania karnego wymogu, że tylko sąd może zastosować tymczasowe aresztowanie (art. 248 § 1), jest słuszne i dostosowane już do uregulowań Paktu Praw Obywatelskich i Europejskiej Konwencji. Proponowane natomiast „podstawy” jego stosowania, obejmujące nie tylko „zabezpieczenie toku postępowania”, zawsze budzą wątpliwości, a szczególnie gdy chodzi o wyjątki wskazane w art. 247 § 1 i art. 256 § 2 i 3. Chodzi bowiem o próby wprowadzenia do ustawy podstaw pozaprocesowych ze względu na potrzeby „praktyki”, jak na przykład wzburzenie opinii publicznej, czy gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie dokona zbrodni lub ciężkiego występku przeciwko życiu, zdrowiu lub powszechnemu bezpieczeństwu.

Zespół Prawa Karnego Procesowego (Komisji do spraw Reformy Prawa Karnego) te wyjątkowe odstępstwa uważa za wskazane, organy ścigania bowiem nie powinny pozostawać bezczynne i bezsilne w takich wypadkach, w których zachodzi poważna obawa, że oskarżony ponownie dokona ciężkiego przestępstwa, którego skutki mogą być nieodwracalne dla osób nim dotkniętych, np. dokona poprzednio usiłowanego zabójstwa albo ponownie spowoduje groźny w skutkach pożar.⁸ Takie ujęcie tej „podstawy” ma charakter prewencyjnego działania i pomijając już takie nieostre pojęcia, jak „uzasadniona obawa”, wydaje się, że rażąco narusza zasadę domniemania niewinności. Podobnie jest przy obligatoryjnym stosowaniu tego środka w trybie art. 217 § 3 k.p.k., na szczęście usuniętego już w cytowanym projekcie.

Przepisy kodeksu postępowania karnego zawierają także gwarancje humanitarnego traktowania oskarżonego tymczasowo aresztowanego, zobowiązując właściwe organy do podejmowania szeregu działań chroniących jego dobra osobiste i majątkowe. Do tych obowiązków organów procesowych, korespondujących z odpowiednimi uprawnieniami oskarżonego, należą:

1. W zakresie ochrony zdrowia, jeśli stan zdrowia tego wymaga (art. 219 k.p.k. i art. 258 proj.), tymczasowe aresztowanie może być wykonywane tylko w postaci umieszczenia oskarżonego w odpowiednim zakładzie leczniczym (np. w szpitalu aresztu śledczego).⁹

2. W zakresie ochrony sfery osobistej i życia rodzinnego sąd lub prokurator zgodnie z art. 220 § 1 i 2 (art. 259 § 1 i 2 proj.) ma

⁸ Por. uzasadnienie projektu kodeksu postępowania karnego z r. 1991 (redakcji z grudnia). Podobnie przyjmują ustawy procesowe RFN, Francji, a także częściowo art. 5 ust. 1 lit. c Europejskiej Konwencji. Por. także A. Murzynowski: *Tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie w postępowaniu karnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1984, nr 3, s. 9.

⁹ Podobnie przyjmuje projekt kodeksu karnego wykonawczego (redakcja z grudnia 1991 r.) w art. 212 § 5.

obowiązek „bezwłocznego” (a więc natychmiastowego) zawiadomienia osoby najbliższej dla oskarżonego o zastosowaniu tego środka (a na wniosek oskarżonego — także innej osoby „zamiast” lub obok „najbliższej”).

3. W zakresie życia zawodowego przepis art. 220 § 3 k.p.k. (art. 259 § 3 proj.) nakłada na sąd (lub prokuratora) obowiązek zawiadomienia zakładu pracy, szkoły lub uczelni o zastosowaniu tego środka; w razie zaś zastosowania go wobec obywatela obcego państwa — zawiadomienia konsulatu tego państwa (lub ambasady).

Tymczasowe aresztowanie także często godzi w osoby najbliższe oskarżonemu i zagraża bezpieczeństwu jego mienia. Te kwestie reguluje przepis art. 221 k.p.k. (art. 260 proj.), nakładając na organy stosujące ten środek obowiązek przedsięwzięcia niezbędnych czynności, między innymi: aby sąd opiekuńczy ustanowił opiekę nad dziećmi aresztowanego, aby opieka społeczna zaopiekowała się osobą chorą lub niedołązną, którą oskarżony się opiekował, aby zostało zabezpieczone mienie i mieszkanie oskarżonego. Wszystkie te czynności podejmuje się bez względu na to, czy aresztowany żądał tego, czy też nie, jeśli tylko sąd (lub prokurator) stwierdził potrzebę ich zastosowania. Przyznanie tych praw osobie tymczasowo aresztowanej jest wyrazem troski o interesy aresztowanego i jego najbliższych.

W rozważaniach na temat procesowych uprawnień oskarżonego tymczasowo aresztowanego nie można pominąć uzasadnienia postanowienia o zastosowaniu tego środka. Takie uzasadnienie ważne jest dla każdego, kto znalazł się w sytuacji podejrzanego (oskarżonego) i korzysta z „ustawowego” domniemania niewinności. Elementy wskazane w art. 211 § 1 i 2 k.p.k. (art. 249 proj.) łącznie z uzasadnieniem umożliwiają osobie tymczasowo aresztowanej nie tylko podjęcie obrony, ale przede wszystkim pozwalają na właściwą kontrolę instancyjną oraz na „późniejszą” ocenę, czy tymczasowe aresztowanie zostało zastosowane zasadnie (słusznie) czy też niesłusznie, albo w krańcowych przypadkach — czy „oczywiście niesłusznie” w rozumieniu art. 487 § 4 k.p.k.¹⁰ Projekt kodeksu postępowania karnego w art. 543 § 4 trafnie przyjmuje, że chodzi o „niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie”.

Podejrzanemu (oskarżonemu) przysługuje zażalenie na zastosowanie (i przedłużenie) tymczasowego aresztowania, którego zasadność rozpoznaje zawsze sąd (art. 212 § 2 i 3 k.p.k. — art. 250 proj.). Ponadto ma prawo do złożenia wniosku w każdym czasie o uchylenie lub zmianę tego środka.

¹⁰ Por. m. in. F. Rosengarten: *Tymczasowe aresztowanie a gwarancje procesowe*, „Palestra” 1973, nr 9, s. 50. Warto zwrócić uwagę na wymóg przesłuchania przez sąd przed wydaniem przedmiotowej decyzji i to w obecności obrońcy (art. 247 § 3 projektu). Obecnie, gdy środek ten stosuje prokurator, ustawa nie pozwala obrońcy na obecność przy takim przesłuchaniu (przez prokuratora).

Prawo oskarżonego tymczasowo aresztowanego do komunikowania się z obrońcą jest częścią składową gwarancji w procesie karnym, a w szczególności jego prawa do obrony (art. 9 k.p.k. — art. 70 proj.), będącego także konsekwencją domniemania niewinności. Możliwość zaś utrzymywania kontaktów obrońcy (art. 69 k.p.k.) z podejrzanym jest jednym z warunków prawidłowego wykonywania przez niego obowiązków tej obrony.¹¹ Rozległa na ten temat literatura zwalnia mnie częściowo od szczegółowych rozważań *de lege lata*. Trafnie zauważył w tej kwestii T. Grzegorzczuk¹², że obowiązująca regulacja nie jest w pełni prawidłowa (słuszna), szczególnie w odniesieniu do prawa oskarżonego do korespondencji z obrońcą. Postulaty tego autora znalazły prawie w pełni swoje odbicie w cytowanym projekcie kodeksu postępowania karnego (art. 72). Chociaż *de lege ferenda* prokurator może „zastrzec” kontrolę korespondencji podejrzanego z obrońcą, to na to zastrzeżenie (cenzurę) mogą oni złożyć zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 72 § 5 proj.). Takie rozwiązanie wydaje się godzić interesy postępowania przygotowawczego (do czasu końcowego zaznajomienia się z materiałami sprawy) z interesem podejrzanego i jego obrońcy. Pozwala ono także na swobodne kontaktowanie się obu tych podmiotów we wszystkich „typach” porozumiewania się w tym stadium procesu i przed sądem.

4

T. Taras¹³ odróżniał dwie koncepcje interpretacji praw cywilnych osób uwięzionych. Pierwsza, tzw. klasyczna, w myśl której uwięziony nie jest pozbawiony tych praw, ale przyjmując założenie, że skoro wykonywanie ich jest możliwe tylko „na wolności”, to prawa te pozostają w „zawieszeniu” na czas pozbawienia tej wolności (tj. na czas trwania tymczasowego aresztowania). Druga zaś — przeciwna, bliższa może „dzisiejszemu” myśleniu prawników — przyjmuje, iż uwięzionemu nie tylko przysługują te prawa, jak każdemu wolnemu obywatelowi, ale może

¹¹ Por. T. Grzegorzczuk: *Obrońca w postępowaniu przygotowawczym*, Wydawn. UŁ, Łódź 1988, s. 173 i n. i cyt. tam literaturę oraz P. Kruszyński: *Stanowisko prawne obrońcy w procesie karnym*, Wydawn. Filii UW w Białymstoku, 1991, s. 150 i n.

¹² *Op. cit.*, ss. 186—187. Por. także art. 219 projektu kodeksu karnego wykonawczego. Bardziej jeszcze rygorystyczne w tej materii są przepisy regulaminu wykonywania tymczasowego aresztowania z 2 V 1989 r. (Dz.U. nr 31, poz. 167). Trafny jest pogląd A. Murzynowskiego (*op. cit.*, s. 19), aby dopuścić obrońcę do przesłuchania podejrzanego już od pierwszej chwili jego tymczasowego aresztowania i umożliwić mu komunikowanie się ze swym obrońcą bez ograniczeń.

¹³ Por. *Prawa uwięzionego*, [w:] *Księga Pamiątkowa ku czci Profesora W. Świdły*, Warszawa 1969, s. 262.

on je wykonywać, jeśli wyraźnie nie został ich pozbawiony przez przepis prawny lub orzeczenie organu procesowego.

Do ważniejszych praw cywilnych zaliczyć należy przede wszystkim te, które wynikają z przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jak na przykład prawo do małżeństwa, do rozwodu, do adopcji, prawo do uznania dziecka lub zaprzeczenia ojcostwa, a także prawo do wykonywania opieki nad swoimi dziećmi.

Wykonywanie i korzystanie z tych praw na ogół nie powinno sprawiać większych trudności. Chodzi najczęściej przy wykonywaniu tych praw o składanie przez oskarżonego tymczasowo aresztowanego oświadczeń woli. W tym celu za zgodą organu procesowego i naczelnika aresztu można by tego oskarżonego „doprowadzić” do sądu, aby ułatwić mu dokonanie danej czynności. Trudniejsze do urzeczewistnienia i niekiedy budzące kontrowersje na tle przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego jest prawo zawarcia przez oskarżonego związku małżeńskiego. Istnieje bowiem konieczność dopełnienia formalności w obecności urzędnika (kierownika urzędu) stanu cywilnego (art. 1) i to w gmachu tego urzędu (art. 7 § 1). Poza tym urzędem małżeństwo może być zawarte tylko z „ważnych powodów” (art. 7 § 2 tego kodeksu).¹⁴

Przepisy kodeksu karnego wykonawczego i regulaminu wykonywania tego środka wśród praw osoby tymczasowo aresztowanej wyraźnie nie określają możliwości zawierania związku małżeńskiego w areszcie śledczym. Tak samo nie wspomina o takim prawie projekt kodeksu karnego wykonawczego z r. 1991. W praktyce sądów penitencjarnych wyrażenie „zgody” na ewentualne zawarcie związku małżeńskiego następuje wówczas, gdy sąd w trybie art. 88 § 2 k.k.w. (w zw. z art. 59 § 1 k.k.w.), uznając taką sytuację za „wypadek losowy”, zezwoli oskarżonemu na opuszczenie aresztu śledczego na czas do 5 dni. Musi jednak wyrazić także na to zgodę organ, do którego dyspozycji pozostaje tymczasowo aresztowany.¹⁵

Jak ustaliłem w Wydziale Penitencjarnym Sądu Wojewódzkiego w Lublinie, w praktyce aresztów śledczych zezwolenie na zawarcie zwią-

---

¹⁴ Ważne powody, o których mowa w art. 7 § 2 k.r.op., nie muszą być jednoznaczne z niemożnością stawienia się w urzędzie stanu cywilnego. Praktycznie w grę mogą wchodzić takie okoliczności, jak przebywanie w areszcie lub w więzieniu, obłożna choroba itd. Por. J. Ignatowicz, K. Piasecki, J. Pietrzykowski, J. Winiarz: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, Warszawa 1990 ss. 86—87.

¹⁵ S. Lelental: *Prawo karne wykonawcze*, Warszawa 1990, s. 200) prawo do opuszczenia aresztu śledczego na czas do 5 dni określa jako „względne”, gdyż uwarunkowane jest wyrażeniem zgody organu, do którego dyspozycji określona osoba pozostaje.

ku małżeńskiego odbywa się na podstawie przepisów „o widzeniach” i wewnętrznych Centralnego Zarządu Zakładów Karnych.¹⁶ Po załatwieniu wszystkich formalnych warunków w urzędzie stanu cywilnego przez rodziny przyszyłych małżonków, kierownik tego urzędu zawiadamia naczelnika aresztu o terminie „ślubu”, ten z kolei „zezwała” na tę ceremonię w areszcie (w obecności osób, które otrzymały prawo widzenia się z tymczasowo aresztowanym i w obecności funkcjonariusza zakładu karnego). W okresie pierwszego półrocza 1992 r. w areszcie śledczym w Lublinie „ślubów” takich odbyło się 5.

Osoba tymczasowo aresztowana ma prawo zarządzania swoim majątkiem. Ponieważ nie może wykonywać tego prawa bezpośrednio (osobiście), to może ustanowić przedstawiciela do sprawowania zarządu.

5

Kodeks karny wykonawczy z r. 1969 sprawom tymczasowego aresztowania poświęca rozdz. X. Oskarżony (podejrzany) tymczasowo aresztowany, poza wyjątkami przewidzianymi w przepisach tego rozdziału, korzysta co najmniej z takich uprawnień, jakie przysługują skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności i nie stosuje się do niego innych ograniczeń niż te, które są potrzebne do prawidłowego zabezpieczenia toku postępowania karnego, utrzymania porządku i bezpieczeństwa w areszcie śledczym. Minimum uprawnień osoby tymczasowo aresztowanej ustalono więc w postępowaniu wykonawczym na poziomie praw przysługujących skazanemu.¹⁷

Podobne rozwiązania przyjmuje projekt kodeksu karnego wykonawczego z r. 1991 w rozdz. XV. Prawa przysługujące tymczasowo aresztowanemu (art. 218 proj.) uzupełniono przepisem art. 219, na mocy którego ma on prawo: przygotować się do obrony, porozumiewać się z obrońcą na osobności, korzystać z własnego wyżywienia¹⁸, ubrania oraz środków leczniczych i higieny osobistej.

---

¹⁶ *De lege ferenda* przepisy regulaminu i kodeksu karnego wykonawczego kwestię tę powinny regulować wyraźnie. W praktyce sądów penitencjarnych stosowanie art. 88 § 2 k.k.w. ma miejsce wówczas, gdy na przykład z powodu ciąży (przyszłej małżonki będącej na wolności) tę sytuację uznaje się „za wypadek losowy” i wówczas „ślub” odbywa się w urzędzie stanu cywilnego.

¹⁷ Por. S. Paweła: *Kodeks karny wykonawczy, Komentarz*, Warszawa 1972, s. 279.

¹⁸ Warto przy tej okazji zwrócić uwagę, że koszt miesięcznego utrzymania tymczasowo aresztowanego w lipcu 1992 r. wahał się w granicach od 2,5 do 3 milionów. Średnia zaś emerytura wynosiła w tym czasie niewiele ponad 1 milion zł.

Projekt wprowadza prawo tymczasowo aresztowanego do posług religijnych¹⁹ i kontaktów z duchownymi. Większość zresztą tych uprawnień znalazła się wcześniej w cytowanym regulaminie wykonywania tego środka z r. 1989.

6

Łatwo zauważyć, że omawiając „status” osoby tymczasowo aresztowanej pominąłem niektóre prawa, jak na przykład przyznawane ostatnio prawo wyborcze²⁰, oraz obowiązki, jakie ciążą na tej osobie. Zdaję sobie sprawę z ważności tych problemów, które winny być szczegółowo omówione w osobnej pracy. Obecnie, w okresie „skromnej” dyskusji o reformie prawa karnego, sprawa statusu prawnego oskarżonego tymczasowo aresztowanego winna być uregulowana bardzo wnikliwie i do końca. Trudno bowiem nie przyłączyć się do znanej opinii, według której jednym z istotnych kryteriów oceny poziomu moralnego poszczególnych narodów jest sposób traktowania jednostek gwałcących przestępstwem prawo.²¹

ZUSAMMENFASSUNG

Es wird das Wesen der Sanktion der vorläufigen Verhaftung dargestellt, mit gleichzeitiger Bestimmung des Rechtsstatusbereichs des vorläufig Verhafteten. Weiter werden die entsprechenden Vorschriften der Pakte der Bürger- und politischen Rechte aus dem Jahre 1966 und der Europäischen Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten aus dem Jahre 1950 besprochen. Man beschränkt sich auf die Vorstellung der Grundberechtigungen des vorläufig Verhafteten laut dem Prozeßgesetz, weiter werden sowohl Zivilrechte als auch diese Rechte besprochen, die im Strafgesetzbuch und in den Ausführungsbestimmungen (d.h. Ausführungsregelung dieses Strafmittels aus dem Jahre 1989) vorgesehen wurden.

Es wird die Meinung geäußert, daß in der herrschenden Diskussion über Reformierung des Strafrechts der Rechtsstatus des vorläufig Verhafteten präzisiert werden soll und die Rechte, die ihm zustehen (z.B. aus dem Bereich des Zivilrechts — das Recht auf Eheschließung), im neuen Gesetzbuch deutlicher bestimmt werden sollen.

¹⁹ Por. T. Szymanowski: *Podstawy prawne korzystania z wolności religijnej w zakładach penitencjarnych w Polsce*, „Przegląd Prawa Karnego” 1990, nr 4, s. 55 i n.

²⁰ W ustawie z 28 VI 1991 r. *Ordynacja wyborcza do Sejmu RP* (m. in. art. 40 ust. 2), Dz.U. nr 59, poz. 252.

²¹ Por. K. Poklewski-Kozieł: *Prawa osób pozbawionych wolności (Skazanych i tymczasowo aresztowanych)*, „Studia Prawnicze” 1986, z. 1—2, s. 164.

